

Luetteloitua kansatieteellistä arkistoinesta

TOINI INKERI KAUKONEN *Kansallismuseon kansatieteellinen käsikirjoitusarkisto*. *Analecta Archaeologica Fennica XVI*, Muinaistieteellinen toimikunta. Helsinki 1960. 137 s.

Kansallismuseon kansatieteellisen osaston arkistoinneiden runkona ovat esineluettelot, valokuvat, piirustukset ja kansanelämän eri aloja koskevat käsikirjoitukset. Viimeksi mainitut, joita vuosi takaperin laskettiin olevan 22 hyllymetriä, ovat nyt saaneet kauan kaivatun systemaattisen luettelonsa osaston amanuenssin, tohtori Kaukosen toimesta. Käsikirjoituksista omistaa suurimman osan Muinaistieteellinen toimikunta (= Kansallismuseo virastona ja tutkimuslaitoksena) ja melkoisen määrän myös Suomen Muinaismuistoyhdistys, mutta arvokkaana lisänä ovat vielä kansatieteen opiskelijain laudaturkirjoitukset sekä Härmäläis-Osakunnan ja Keski-suomalaisen, Satakuntalaisen ja Varsinaissuomalaisen Osakunnan kotiseuduntutkimusretkien tulokset, jotka on talletettu Kansallismuseoon. Suomalaisia koskevat laajimmat käsikirjoitukset ovat K. A. Gottlundin *Antiquariska samlingar* (vuosilta 1859—61, 3030 sivua, ynnä siihen liittyvä Antero Pelkosen laatima hakemisto, 675 s.), Henrik Laitisen kansanperinnekeräelmät Karjalasta ja Savosta (1860—70-luvulta, 577 s.), Jaako Brännyn kansantietouskeräelmät Etelä-Pohjanmaalta ja Uudeltamaalta (1899—1909, 707 s.), Jyväskylän seminaarin oppilaiden kotiaineet tuvasta ja sen sisustuksesta (1916—19, 650 s.), vastaukset v. 1923 »Suomen kartastoa» varten eri opistoille ja kouluille lähetettyihin kysymyksiin (4863 s.), vastaukset v. 1925 lähetettyyn rakennuskyselyyn (3522 s.) ja tiedonannot muinaisruuhista ja -veneistä (5 isoa kansiota 220 pitäjistä). Lisäksi on otettava lukuun H. A. Reinholmin 67 kansiota (n. 35 000 liuskaa) käsittävä kokoelma, jonka kansatieteellistä aineistoa sisältäviin kohtiin

tohtori Kaukosen luettelossa on viittaukset, edelleen maisteri Helmi Helmisen laatima erittäin laaja kansatieteellisen kirjallisuutemme lippuhakemisto, melkoinen joukko Suom. Kirjallisuuden Seuran ja Sanakirjasäätiön kokoelmista jäljennettyjä kertomuksia ja Valtionarkiston 1700- ja 1800-luvun perukirjain monet tuhannet kopiot kautta maan, joita luetteloon ei ole voitu ottaa mukaan. Viime vuosina on Kansatieteellinen osasto saanut aikaan tiedonantajaverkon, johon kuuluu satoja henkilöitä, mutta heidän lähettämänsä sängen runsaat tiedot eivät ole ehtineet luetteloon. Osaston omien virkailijain suomalaisista keräelmistä ovat laajimpia maisteri Tyynti Vahterin muistiinpanot, yhteensä 1132 s., naisten käsitöistä, kodinhoidosta ja ruokataloudesta ja tohtori Th. Schvindtin kansanpuku- ym. tutkielmat (460 s.). Pitempiä tai lyhyempiä käsikirjoituksia on kaikkiaan 593 henkilöltä 393 eri pitäjistä. Jälkimmäisten joukossa ovat parhaiten edustuneina Asikkala, Hauho, Ikaalinen, Ilomantsi, Jämsä, Kangasniemi, Karstula, Kiikka, Konginkangas, Korpilahti, Laukaa, Lempäälä, Muolaa, Punkalaidun, Pyhämaa, Pöytyä, Ruovesi, Saarijärvi, Salmi, Somerniemi, Sumiainen, Säkkijärvi, Sääksmäki, Tammela, Tyrvää, Urjala ja Virolahti. — Suomalais-ugrilaisia kansoja koskevista käsikirjoituksista mainittakoon A. O. Heikelin 9 kansiota käsittävät matkamuistelmat ja selonteot varsinkin puvuista ja tekstiileistä, U. T. Sireliuksen keräelmät etupäässä Länsi-Siperian kansoista (966 s.), I. Mannisen muistiinpanot ja kirjallisuusotteet eri aloilta (11 kansiota), S. Paulaharjun keräelmät lapalaisista (884 s.) ja T. Jevsevjevin kirjoitukset tšeremissien asumuksista (suo-

mennos 360 s.; venäläinen originaali Suom.-ugr. Seuran).

Tohtori Kaukonen on jakanut luettelonsa 1) aineenmukaiseen hakemistoon, joka sisältääkin suurimman osan kirjaa käsittäen 100 sivua sekä 1031:n käsikirjoituksen sepittäjän nimen ja kirjoituksen aiheen, 2) henkilö- (s.o. kirjoittaja-) hakemistoon ja 3) paikkahakemistoon l. pitäjäluehteroon. Aineenmukaisen hakemistön alaotsikot ovat esineellisen kulttuurin alalta (Elinkeinot, Kodinhoito ja ruokatalous, Kulku ja kuljetus, Käsi-

työt, kotiteollisuus ja tekstiilit, Rakennukset, Sisustus ja talouskalut ja Suo- ja kaivauslöytökertomukset) sekä henkisen kulttuurin alalta (Elämänkaudet ja juhlat, Kansanrunous ja muu kansantietous ja Yhteiskunta, kyläyhteisö ja elämäntavat). Luettelo on suppeasti laadittu ja selvästi jäsennely. Sen opastuksella etnografi, kansanperinteen tutkija, sosiologi ja paikallishistorioitsijakin voi helposti saada käyttöönsä mitä arvokkainta ja monipuolisinta tietoa.

T. I. ITKONEN